

Empiria Evidenssi Empatia

Pohjoismaisia näkökulmia sosiaalityön tiedon kehittämiseen

Tämä on lyhennelmä Nopusin vuonna 2005 julkaisemasta antologiasta *Empiria, evidenssi ja empatia – Pohjoismaisia näkökulmia sosiaalityön tiedon kehittämiseen*. Lyhennelmä sisältää johdannon, jossa selvitetään antologian laatimiseen johtaneen hankkeen taustaa, sekä tiivistelmän Pohjoismaissa tapahtuneesta kehityksestä. Sen jälkeen julkaistaan artikkelit erittäin tiivistetyssä muodossa ja esitellään niiden kirjoittajat.

Empiria, evidenssi ja empatia

Pohjoismaisia näkökulmia sosiaalityön tiedon kehittämiseen
(lyhennelmä suomeksi)

ANP 2006:715

© Pohjoismaiden ministerineuvosto ja Nopus, Kööpenhamina 2006

ISBN 92-893-1299-8

Paino: Aka-print A/S, Århus, Tanska 2006

Kansi ja taitto: Carl-H. Zakrisson

Levikki: 300

Painettu ympäristöystävälliselle paperille.

Julkaisua voi tilata osoitteesta www.norden.org/order.

Muita pohjoismaisia julkaisuja on saatavissa osoitteesta

www.norden.org/publications

Printed in Denmark

541 312
Printed matter

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Store Strandstræde 18
DK-1255 Copenhagen K
Puhelin +45 3396 0200
Faksi +45 3396 0202

www.norden.org

Pohjoismaiden neuvosto

Store Strandstræde 18
DK-1255 Copenhagen K
Puhelin +45 3396 0400
Faksi +45 3311 1870

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on maailman vanhinta ja laajamittaisinta alueellista yhteistyötä. Siihen osallistuvat Tanska, Suomi, Islanti, Norja, Ruotsi, Färsaaret, Grönlanti ja Ahvenanmaa. Yhteistyö vahvistaa Pohjoismaiden yhteenkuuluvuuden tunnetta kunnioittaen kansallisia eroja ja yhtäläisyyksiä. Kumppanuus edistää hyvää naapuruutta ja parantaa mahdollisuuksia valvoa Pohjoismaiden etuja kansainvälisissä yhteyksissä.

Yhteistyö virallistettiin vuonna 1952, jolloin *Pohjoismaiden neuvosto* perustettiin maiden parlamenttien ja hallitusten yhteistyöelimeksi. Vuodesta 1962 lähtien Helsingin sopimus on muodostanut kehykset pohjoismaiselle yhteistyölle. Vuonna 1971 perustettu *Pohjoismaiden ministerineuvosto* on Pohjoismaiden hallitusten ja autonomisten alueiden eli Färsaarten, Grönlannin ja Ahvenanmaan poliittisen johdon välillä toimiva yhteistyöelin.

Johdanto

TIETO strategisena resurssina on saanut nykyisin tärkeän sijan sosiaalisektorin asialistalla Pohjoismaissa.

Sosiaalisektorin kehittämismahdollisuudet tutkimuksen avulla sekä tiedossa saavutettu edistys ja sen hyödyntäminen käytännössä ovat nykyään tärkeitä asioita kaikissa Pohjoismaissa. Näissä maissa pyritään selvästikin panostamaan sosiaalialan osaamisen ja tiedon kehittämiseen entisestään. Eri maissa sovelletaan erilaisia strategisia ja organisatorisia malleja, mutta kaikissa Pohjoismaissa ymmärretään, että tietoa ja käytäntöä on integroitava uusiin menetelmiin.

Lähtökohtana tämän antologian laatimiselle oli kansallisiin pyrkimyksiin liittyvä jatkuva kokemuksen vaihto, jota kuvataan antologian ensimmäisessä osassa. Tiedon kehittäminen ei ole kuitenkaan kovin yksiselitteinen asia vaan laaja ja monitahoinen konsepti. Tämä korostuu erityisen selvästi antologian toisessa osassa kuvatuissa hyvin erilaisissa projekteissa.

Antologia on tarkoitettu kaikille sosiaalipalvelusta, tiedon kehittämisestä ja pohjoismaisista näkemyksistä kiinnostuneille, kuten sosiaalitoimen johtohenkilöille, opetuslaitoksille, tieto- ja kehityskeskustoille sekä tutkimus- ja kehityslaitoksille.

Toivomme tämän antologian osaltaan auttavan tiedon levittämistä kaikkialle Pohjoismaihin ja kannustavan lukijoita pohtimaan ja keskustelemaan tavoitteista ja menetelmistä, joiden avulla voimme tarjota tietoon pohjautuvia sosiaalipalveluja alituisesti muuttuvassa maailmassamme.

Antologia on laadittu yhteistyössä Ruotsin sosiaalihallituksen, Norjan sosiaali- ja terveysministeriön, Tanskan sosiaalihallituksen ja Suomen sosiaali- ja terveysministeriön edustajien kanssa. Taloudellista tukea on saatu Pohjoismaiden ministerineuvostolta.

Artikkeleissa on kuvattu sosiaalityön tiedon kehittämiseksi Pohjoismaissa viime vuosina toteutettuja merkittäviä kansallisia projekteja. Artikkeleissa on myös esimerkkejä paikallisista hankkeista, joilla pyritään vahvistamaan tiedon hyödyntämistä paikallisissa palvelutoiminnoissa. Lisäksi esitetään näkökulmia siihen, mitkä asiat on tärkeää ottaa huomioon pohdittaessa ja analysoitaessa jatkossa vahvistetun tietoperustan tarvetta sosiaalityössä.

Antologia koostuu kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa esitetään yleiskatsaus kaikista viidestä Pohjoismaasta. Artikkeleista ilmenee, että eri maissa käynnistettiin samanlaisiin tavoitteisiin tähtääviä projekteja suunnilleen samaan aikaan, mutta ne toteutettiin eri tavoin. Yhteiskuntakehitys etenee kaikissa maissa pienin askelin; monilla hankkeilla pyritään paitsi rationalisoimaan myös parantamaan kansalaisten hyvinvointia.

Voimme kuitenkin havaita myös mielenkiintoisia eroja. Esimerkiksi Ruotsissa on selvästi panostettu yliopisto- ja korkeakoulututkimuksissa hankittuun tietoon. Samankaltaisia panostuksia ei ole tehty muissa Pohjoismaissa.

Toisessa osassa keskitytään mm. seuraaviin kysymyksiin: Mikä osuus valtiolla tulee olla tiedon kehittämisessä? Miten tutkimuksen ja käytännön välistä integrointia voidaan lisätä? Miten voidaan välttää tilapäiset projektit, jotka eivät varsinaisesti johda mihinkään, ja panostaa sen sijaan kauaskantoisiin hankkeisiin?

Viimeisessä luvussa Bengt Börjeson pohtii sosiaalityön alan tietokäsittelyn näkökulmia eri artikkeleiden pohjalta.

Mitä tietopohjaiset sosiaalipalvelut ovat?

Tuskin kenelläkään on mitään tietopohjaisia sosiaalipalveluja vastaan. Useimmat ihmiset kuitenkin ovat valmiit myöntämään, että tiedoissa on puutteellisuuksia ja että toimenpiteet sosiaalityön tiedon lisäämiseksi ovat sen vuoksi tarpeellisia. Silti keskustelu tietopohjasta synnyttää voimakkaita tunteita ja väittely voi joskus olla kiihkeääkin, ainakin Ruotsissa. *Evidenssipohjaiset eli näyttöön perustuvat sosiaalipalvelut* ovat aiheuttaneet erityisen kiivaita keskusteluja, ja mm. professori Sven-Axel Månsson Göteborgin yliopistosta vastusti niitä vahvasti eräässä artikkelissa (*Socionomen* nro 8/2000). Hänen mielestään näyttöön perustuva toiminta kuului käsitteenä lääketieteeseen, ja sen edellytykset luonnehtia sosiaalityön prosessien, suhteiden ja ehtojen moninaisuutta olivat vain rajalliset.

Yksi näyttöön perustuvan konseptin merkittävimmistä ruotsalaisista puolestapuhujista Karin Tengvald (Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete, sosiaalityön metodien kehittämislaitos, IMS:n johtaja) pohtii evidenssipohjaista toimintaa sosiaalityön tiedon kehitystä käsittelevässä artikkelikokoelmassa (*Perspektiv på kunskapsutveckling inom socialtjänsten*, Näkökulmia sosiaalipalvelun tiedon

kehittämiseen, Ruotsin sosiaalhallitus 2003). Hänen pohdintansa perustuu käsitykseen, että käytettävissä saattaa olla yleisesti sovellettavia menetelmiä, joiden avulla tietoja voidaan etsiä asiakkaille ryhmätasolla eri työmenetelmien tuloksista. Peruskysymykset ovat: *Minkä tyyppiset toimenpiteet/työmenetelmät ovat tehokkaita kullekin asiakas-/palvelujenkäyttäjär ryhmille ja missä olosuhteissa? Ja edelleen: Voimmekö selvittää, mitkä menetelmätyypit ovat muita tehokkaampia tai tehottomampia, ja miten voimme tehdä sen?*

Antologiassa esitetään myös erilaisia näkemyksiä tiedon kehittämisen tarpeesta. Ruotsalainen Kristian Tilander varoittaa yksiuoteisesta tietokäsitteestä, joka hyväksyy vain tieteellisiin tutkimuksiin perustuvat tiedot. Hänen mielestään hyvässä sosiaalityössä on suuressa määrin kyse myönteisestä suhtautumisesta ihmisiin, luottamuksesta ja hyvästä kommunikaatiosta. Hän painottaa, että sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välille on luotava yhteistyösuhde. On myös tärkeää, että sosiaalityöntekijät saavat koulutuksensa aikana riittävästi opastusta ammattiin ja että työtä johtavat henkilöt ovat aktiivisia ja luotettavia. Tanskalainen Merete Konnerup korostaa artikkelissaan arvioinnin merkitystä. Hän tähdentää, että tehtäessä ihmisten hyvinvointia koskevia päätöksiä näyttöön perustuva toimintalinja ja käytäntö edellyttävät systemaattista, selkeää ja kriittistä parhaan nykyisen tiedon hyödyntämistä.

Antologian artikkeleita ei pidä lukea esimerkkeinä ristiriidassa olevista näkemyksistä vaan pikemminkin täydentävinä näkökulmina siihen, mitä seikkoja on tärkeää ottaa huomioon tietoon paremmin perustuvien sosiaalipalvelujen kehittämistyössä. Erilaiset näkökulmat ovat tulleet esiin myös maakohtaisissa projekteissa eri Pohjoismaissa. Norjalaisia pyrkimyksiä kuvataan Per-Arne Stolanowskin artikkelissa, jossa tietoa tarkastellaan laaja-alaisesta näkökulmasta. Hän osoittaa aluksi kolme mahdollista tiedonlähdettä: teorian, empiirinen tutkimus ja kokemus. Sen jälkeen hän selittää, että Norjassa kolmen viime vuoden aikana tehdyissä kolmessa tutkimuksessa on käytetty kaikkia näitä.

Ruotsissa tehdyt panostukset teorian ja käytännön integroimiseksi ovat rajallisempia. Martin Börjeson kirjoittaa, että Ruotsissa tehdyn aloitteen lähtökohtana oli lähinnä tutkimuksen ja järjestelmällisen tiedon tarve.

Myös Tanskassa tehdyt toimenpiteet on kohdistettu paljolti tutkimukseen. Sosiaalhallituksen (Styrelsen for Social Service)

perustamiseen johtanut organisatorinen muutos oli tulosta kasvavasta näyttöön perustuvien ja tehokkaiden menetelmien vaatimuksesta, kirjoittaa Annie Gaardsted Frandsen artikkelissaan. Kaikki kolme tanskalaisessa artikkelissa kuvattua pääprojektia – arviointi-, menetelmäkehitys- ja hyvinvointitutkimusohjelma – oli tarkoitettu lisäämään käytännön sosiaalityön systemointia ja arviointia sekä tietoa hyvinvointitoimenpiteiden tuloksista ja vaikutuksista.

Sigridur Jonsdottir on luonnollisestikin kuvannut Islannissa tehtävää työtä toisenlaisesta perspektiivistä, koska siellä keskitytään kehittämään ennen kaikkea paikallista tietoa. Vaikka sosiaalipalvelujen arvioinnin tarve mainitaankin, artikkelissa ei kuvata ensisijaisesti systemaattista interventiotutkimusta vaan pikemminkin paikallisia hankkeita, joihin asiakkaat ovat usein osallistuneet aktiivisesti.

On tähdennettävä sitä, että eri maiden panostuksiinsa valitsemat lähestymistavat eivät johdu välttämättä erilaisista ideologioista ja katsomuksista. Ne voidaan yhtä hyvin selittää erilaisilla demografisilla edellytyksillä ja prioriteeteilla, jotka ovat taloudellisten ja organisatoristen näkökohtien sanelemia.

Miksi juuri nyt?

Keskeisenä kysymyksenä on, miksi sosiaalitoimen tietoa pyritään kehittämään juuri nyt. Panostusten motiivit on muotoiltu eri tavoin kussakin viidessä maassa, mutta tunnistettavissa on myös useita yhteisiä lähtökohtia.

Yksi syy sosiaalitoimen tietopohjaa koskevan kiinnostuksen kasvuun on Länsi-Europaassa tapahtunut demografinen kehitys. Maiden jatkuvasti vanheneva väestö asettaa hyvinvointipoliitikalke taloudelliset puitteet. Ansiotyössä olevien osuus väestöstä laskee heikentäen veropohjaa ja pienentäen siten yleisten hyvinvointipalvelujen rahoitusmahdollisuuksia. Mutta tämä kehitys lisää myös hyvinvointipoliittisten toimenpiteiden tarvetta. Sosiaalipalvelujen ja terveydenhuollon lisäksi kyseeseen tulevat erilaiset tulonsiirrot, kuten eläkkeet, lapsiperheiden tuet yms. Nämä kaksi näkökulmaa kytketään usein toisiinsa, jolloin voidaan nähdä, miten demografiset tekijät vaikuttavat yhteiskunnan huoltosuhteeseen, ts. tasapainoon aktiivisten työikäisten (jotka rahoittavat yleiset hyvinvointipalvelut työhön liittyvillä veroilla) ja muiden ryhmien (ennen kaikkea lasten, nuorisson ja vanhusten) välillä, joille toimenpiteet ja tulonsiirrot pääasiassa osoitetaan.

Tanskalainen Annie Gaardsted Frandsen kertoo artikkelissaan edellä kuvatun kehityksen merkitsevän sitä, että sosiaalitoimen tulee kehittää uusia menetelmiä ja välineitä voidakseen ratkaista sosiaalipalvelujen ongelmat entistä paremmin ja tehokkaammin. Tämä puolestaan asettaa suuria vaatimuksia sosiaalisektorin osaamisen ylläpidon ja rekrytoinnin varmistamiselle. Martti Lähteinen mainitsee Suomen osaamiskeskushankkeista kertovassa artikkelissaan, että panostuksilla pyritään mm. lisäämään mielenkiintoa sosiaalialaa kohtaan.

Asiakkaiden käsitykset sosiaalipalveluista ja ehkä myös heidän näkemyksensä omasta itsestään on muuttunut viime vuosikymmenien aikana. Vaikka joidenkin ryhmien on yhä vaikeaa valvoa omia etujaan, yhä useammat asiakkaat vaativat, että sosiaalipalvelujen henkilöstöllä on soveltuva pätevyys ja että käytetyt menetelmät ovat arvioituja. Gaardsted Frandsen kertoo niin käyttäjien kuin muunkin väestön lisääntyvien vaatimusten olevan yksi syy siihen, miksi sosiaalipalvelujen vaikutuksia koskevan tiedon tarve on saanut niin paljon huomiota osakseen Tanskassa. Myös Sigridur Jonsdottir ilmoittaa, että yksi syy Reykjavikin kaupunkiseudulla Islannissa tehtyihin panostuksiin on se, että kansalaiset ja palvelujen käyttäjät vaativat entistä enemmän valinnanvapautta ja parempaa palveluvalikoimaa.

Mikä on valtion rooli?

Pohjoismaissa vallitsee perinteisesti vahva paikallinen ja alueellinen itsemääräämisoikeus. Samalla kaikki maat ovat vastuuntuntoisia hyvinvointivaltioita, jotka pyrkivät täyttämään kaikkien kansalaisten tarpeet kauaskantoisesti. Tämä valtion ja alueellisen/paikallisen hallinnon välillä vallitseva jännitys, joka ei ole välttämättä negatiivinen vaan joka voi pikemminkin vauhdittaa sosiaalipalvelujen kehitystä, vaikuttaa myös tiedon kehittämisen edistämiseksi tehtävien toimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen.

Tanskassa sosiaalipalvelun tiedon kehittämisen edistämiseen tarvittavia panostuksia ei ole toteuttanut sosiaalihallitus vaan tietojärjestelmien ja informaatiokeskukset. Koordinoinnista vastasi Tanskan sosiaaliministeriö. Näyttöön perustuvia ja tehokkaita menetelmiä koskevat vaatimukset, joita kuvataan mm. Tanskassa toteutetuissa kolmessa projektissa, johtivat, kuten jo edellä mainittiin, kansallisen viraston perustamiseen. Tämä herättää luonnollisesti kysymyksen, vaatiiko

lisääntynyt tieto käyttäjille ja asiakkaille tarjottujen sosiaalipalvelujen tehokkuudesta jonkunlaista tukea ja koordinointia kansallisella tasolla. Kehitys näyttää Tanskassa joka tapauksessa kulkeneen siihen suuntaan.

Vaikka kansallista tukea voidaan joissakin tapauksissa tarvita, sen käytössä piilee tietenkin myös riskejä, koska erilaisten toimenpiteiden alullepanijat ja sosiaalityön uutta tietoa käytäntöön soveltavat työntekijät työskentelevät etäällä toisistaan. Norjassa toteutetuissa kolmessa projektissa tämä ratkaistiin tekemällä yhteistyötä lääninviranomaisten kanssa. Per-Arne Stolanowskin artikkelissaan esittämästä arvioinnista voidaan päätellä, että lääninviranomaisten rooli oli tärkeä ja että he saattoivat samalla tukea kehitystyötä ja valvoa projektia. Ruotsissa kolmivuotisen hankkeen ohjaaminen ja kehittäminen oli aluksi kansallisella tasolla. Ruotsin sosiaalishallitus määritteli kriteerit niille kunnille ja oppilaitoksille, joille voitiin myöntää varoja tutkimuksen ja käytännön integroimiseen tähtääviin pilottihankkeisiin. Sosiaalishallitus päätti myös varojen myöntämisestä kansainvälisen tutkijaryhmän suosittelemille tahoille. Varsinainen työ toteutettiin kuitenkin kuntien ja yliopistojen välisenä yhteistyönä. Integroinnin pilottihankkeen arvioinnissa ei keskusteltu sosiaalishallituksen roolista kuntiin ja lääninhallitukseen nähden.

Arvioinnissa korostui kuitenkin kysymys siitä, *miten valtion tiedon kehittämiseen antama tuki olisi järjestettävä, jotta tukea olisi saatavissa pitkällä aikavälillä eikä sitä annettaisi vain yksittäisiin projekteihin*. Tämän kysymyksen voi olettaa olevan tärkeä myös monissa muissa pohjoismaisissa hankkeissa. Esimerkiksi Ruotsissa kunnat saavat varoja hakeusten perusteella, ja se voi luonnollisesti tarjota valtiolle mahdollisuuden ohjata toimintaa haluttuun suuntaan. Ruotsalaisessa arvoinnissa todettiin mm. se, että saman hakemuskäytännön noudattamisen vaatimus edisti yliopistojen ja paikallisten viranomaisten välistä yhteistyötä. Mutta ruotsalaisessa menettelytavassa on arvioinnin mukaan myös tiettyä haavoittuvuutta. Kuntien vaikeus rahoittaa pitkäkestoisia hankkeita merkitsee sitä, että tutkimuksen ja käytännön integroiminen saattaa onnistua vain niin kauan kuin varoja on saatavissa. Sen vuoksi tarvittaisiin pitkäaikaista rakennetukea. Arvioinnissa ehdotettiin muutamien sosiaalitutkimuslaitosten perustamista.

Tämän antologian mukaan Islannissa on panostettu etupäässä paikallisiin hankkeisiin. Kyseisen artikkelin kirjoittajan kuvaamat

menestystekijät liittyvät sen vuoksi läheisesti siihen tosiasiaan, että tiedon kehittämiseen tähtääviä panostuksia sovelletaan käytännön työhön. Jonsdottir korostaa, miten tärkeää on tehdä palvelu- ja käyttäjätutkimuksia, toimia yhteistyössä kohderyhmien ja käyttäjäneuvostojen kanssa, kehittää IT-järjestelmiä ja integroida arviointeja työprosesseihin.

Mikä on keskeistä pohjoismaisissa panostuksissa?

Kuten edellä on jo mainittu, eri Pohjoismaissa on sovellettu eri strategioita tiedon kehittämisen edistämiseksi. Keskeisiksi valitut alueet poikkeavat toisistaan tietystä määrin, mutta niissä on myös selviä yhtäläisyyksiä. *Menetelmien kehittäminen, arviointi sekä tutkimuksen ja käytännön integrointi* ovat panostuksissa toistuvia teemoja. Menetelmäkehityksen tarpeesta keskustellaan erityisesti tanskalaisessa (Gaardsted Frandsen) ja islantilaisessa (Sigridur Jonsdottir) artikkelissa, ja molemmissa kuvauksissa se yhdistetään sekä yhteiskunnan demografisiin että sen rakenteellisiin muutoksiin. Uudet tarpeet edellyttävät uusia menetelmiä. On kuitenkin tärkeää tietää, mitä ollaan tekemässä, ja myös pystyä kuvaamaan sitä. Yhteiskunta ja palvelujen käyttäjät ovat yhä haluttomampia hyväksymään sosiaalipalveluja, joissa resurssienkäyttöä tai päätöksenteon perusteita ei pystytä selvittämään.

Arviointi liittyy sen vuoksi tiiviisti menetelmien kehittämiseen. Tanskassa toteutettu arviointiohjelma on esimerkki siitä, että arviointia on tehtävä samanaikaisesti usealla eri tasolla. Ohjelman tarkoituksena oli arvioida sosiaalipolitiikan vaikutuksia sille asetettuihin tavoitteisiin nähden, tutkia ja arvioida järjestelmällisesti sosiaalityössä käytettäviä menetelmiä sekä kehittää jatkuvan arvioinnin menetelmiä paikallisella, alueellisella ja kansallisella tasolla.

Integroinnin idea voidaan ymmärtää monella eri tavalla. Osaksi on kyse, kuten Suomessa, paikallisten ja alueellisten rakenteiden kehittämisestä. Näiden tarkoitus on tukea pääasiassa koulutuspanostuksilla sosiaalipalvelua sen pyrkimyksissä tehdä tieteelliseen tietoon perustuvia päätöksiä. Lisäksi on kyse, kuten käytännön projekteissa Ruotsissa, sellaisten rakenteiden laatimisesta, joissa koulutusta, tutkimusta ja käytännön sosiaalityötä voidaan tehdä rinnakkain.

Eri maissa toteutetuissa panostuksissa on kiinnitetty huomiota eri tavoin ja vaihtelevissa määrin seuraaviin alueisiin: *käyttäjän osallis-*

tuminen tiedon kehittämiseen sekä ammatillisen kehityksen ja koulutuksen tarve. Islannista saadussa esimerkissä asiakkaiden osuus menetelmäkehityksessä korostuu. Asiakkaiden tarpeet ovat keskeisellä sijalla, ja Jonsdottir uskoo sen vuoksi asiakkaiden pystyvän osallistumaan menetelmäkehitykseen ja arviointityöhön hyvinkin merkittävästi. Tämä seikka ei korostu samalla tavalla muissa teksteissä. Yhtenä syynä voisi olla muissa maissa vallalla oleva vahva kansallinen näkemys ja se, että käyttäjät osallistuvat – ja heidän pitääkin osallistua – paikallisella tasolla käytännön työhön, jonka tarkoituksena on kehittää palvelut asiakkaiden tarpeita vastaaviksi. Tiedämme kuitenkin Ruotsista saatujen kokemusten perusteella, että palvelujen käyttäjien osallistumista pidetään usein kiinnostavana ja tärkeänä asiana, mutta osallistuminen ei aina johda konkreettisiin toimenpiteisiin. Ehkä asiakkaiden rooli on yhä jonkin verran epävarma – ovatko he palvelujen vastaanottajia vai onko heidät asetettu valvonnan ja viranomaisvallan alaisiksi? Jos olemme epävarmoja kysymyksen vastauksesta, on vaikea tietää, mikä rooli käyttäjillä voi olla kehittämisprosessissa.

Toisin kuin muissa maissa on Norjan ja Suomen projekteissa kiinnitetty huomiota henkilöstön jatkuvaan täydennyskoulutukseen sekä reflektio- ja ohjausmahdollisuuksiin, joita pidetään tärkeinä asioina sosiaalipalvelun tiedon kehittämisessä. Suomessa asiantunteumuksen saatavuus on erittäin tärkeällä sijalla, minkä vuoksi maassa panostetaan niin paljon osaamiskeskuksiin. Sosiaalityöntekijöiden tarve kasvaa, ja sen vuoksi henkilöstön ammattitaidon kehittämismahdollisuudet on varmistettava. Norjassa vallalla oleva laajempi tiedonkäsitelmä merkitsee sitä, että kiinnostus on osaksi kohdistettu muihin seikkoihin sosiaalityöntekijöiden kehityksessä. Huomiota on kiinnitetty esimerkiksi työ- ja organisaatiomuotoihin. Norjassa on lisäksi tutkittu ammattihenkilöiden tiedonkäyttöä, mitä on selvitetty antologian yhdessä artikkelissa (BAKST-projekti). Per-Arne Stolanowskin artikkelissa mainitussa sosiaalipalvelujen kehitysohjelman kolmannessa norjalaisessa projektissa oli lähtökohtana se, että osaaminen koostuu kolmesta eri osasta: 1) tieto 2) halukkuus käyttää tietoa ja 3) kyky soveltaa tietoa käytäntöön. Huomion kohteena ei siis ole vain tutkimuksen ja arvioinnin tarve sovellettaessa tietoa käytäntöön vaan myös ammattihenkilöiden asenteet ja arvot.

Miten panostusten vaikutuksia voidaan ylläpitää?

Yksi jo aiemmin mainittu hyvin tärkeä kysymys hyvinvointisektorin kaikenlaisissa rakenteellisissa parannuspyrkimyksissä on se, miten hyviä tuloksia voidaan ylläpitää projektin päättymisen jälkeen. Tanskassa, Ruotsissa ja Norjassa on valittu tiedon kehittämisen tehostamiseen määräaikaista projekteja, mikä ei kuitenkaan ole täysin oikeudenmukainen kuvaus. Panostuksia on tarkasteltava suhteessa kehitykseen, jota on tapahtunut Pohjoismaissa ja ehkä koko läntisessä maailmassa, jossa sosiaalityön tietopohjaa pyritään vahvistamaan. Syynä lieenee – ehkä paradoksisesti – se, että resursseja vähennetään samalla kun panostusten tarve kasvaa. Kehitystä stimuloidaan tilapäisillä rahoituspanoksilla, mutta yhtä paljon se etenee ympäröivän maailman demografisten ja poliittisten muutosten vaikutuksesta.

Projektimalli on kuitenkin arkaluonteinen, kuten edellä on esitetty. Tämä on myös otettu huomioon pohjoismaisissa panostuksissa. Esimerkiksi Tanskassa arviointiprojekti oli tarkoitettu paitsi nykyisen toiminnan arviointiin myös struktuurien ja menetelmien luomiseksi jatkuvaa arviointia varten. Samanlainen pyrkimys oli myös Islannin projektissa. Ruotsissa puhuttiin rakennetuen lisäämiseen tähtäävistä panostuksista. Tarkoituksena oli, että rahoitus innostaisi kehittämään rakenteita, joita sitten ylläpidettäisiin jatkuvilla paikallisilla panostuksilla tai valtion myöntämällä tukivaroilla. Suomessa panostus osaamiskeskukseen on toteutettu eri tavalla. Vuonna 2002 keskustusten perustaminen muuttui lakisääteiseksi, mikä luonnollisestikin varmistaa niiden olemassaolon jatkuvuuden. Seurauksena voi kuitenkin olla se, että paikallisiin ja alueellisiin aloitteisiin on vähemmän mahdollisuuksia ja kannustimia.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kaikissa viidessä Pohjoismaassa on tehty suurin piirtein samanaikaisesti useita samanlaisia pyrkimyksiä sisältäviä aloitteita. Menettelytavat ovat kuitenkin olleet erilaiset ja tuloksena on ollut erilaisia kokemuksia. Yksi järkevä päätelmä on se, että tietopohjaisten sosiaalipalvelujen kehittäminen on yhä hyvin aikaisessa vaiheessa. Meidän on jatkettava keskustelua siitä, mitä tieto on ja miten sitä voidaan kehittää.

OSA 1

Kansalliset strategiat, tiivistelmä viidestä Pohjoismaasta saaduista kuvauksista

TANSKA Annie Gaardsted Frandsen

GAARDSTED FRANDSEN KIRJOITTAA, että demografinen kehitys, kansalaisten kasvanut tietoisuus oikeuksistaan ja jatkuvasti vilkastuva keskustelu julkisista palveluista on johtanut päätelmään, että sosiaalipalvelun on kehitettävä uusia menetelmiä ja välineitä sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseksi entistä paremmin ja tehokkaammin.

Tanskassa ei ollut aikaisemmin mitään keskitettyä valvontaa tiedon keräämistä ja tiedon kehittämistä varten. Sosiaalipalvelun tiedon kehittämisen lisäämiseen tarvittavia panostuksia ei ole toteuttanut sosiaalihallitus vaan muutamat tieto- ja informaatiokeskukset. Evidenssipohjaisten ja tehokkaiden menetelmien lisääntynyt kysyntä johti Tanskassa sosiaalihallituksen (Styrelsen for Social Service) perustamiseen Sosiaaliministeriön alaiseksi vuonna 2003.

1990-luvun lopussa käynnistettiin kolme suurta projektia: arviointi-, menetelmäkehitys- ja hyvinvointitutkimusohjelma. Kaikkien niiden tavoitteena oli parantaa käytännön sosiaalityön systemointia ja arviointia sekä lisätä tietoa hyvinvointitoimenpiteiden tuloksista ja vaikutuksista.

SUOMI Martti Lähteinen

SUOMESSA on perustettu osaamiskeskuksia, joiden tarkoituksena on uuden osaamisen ja tiedon luominen sekä erityispalvelujen riittävän saannin varmistaminen. Tämä noin 450 kuntaa käsittävä valtakunnallinen toiminta vakiinnutettiin vuonna 2002 pysyväksi toiminnaksi sitä varten säädetyllä erityislailla. Samalla toiminnalle taattiin jatkuva rahoitus myöntämällä siihen valtion perustukea.

Osaamiskeskukset ovat onnistuneet luomaan monia kestäviä kontakteja paikallisiin viranomaisiin, mutta kontaktit yliopistoihin ja ammattikoulutuksiin eivät ole vielä täysin tyydyttäviä.

Tämä järjestelmä on mahdollistanut jatkuvan yhteydenpidon alan tutkimuksen, kehittämisen, koulutuksen ja käytännön välillä. Osaamiskeskusten avulla voidaan luoda tehokkaasti monien osapuolten välisiä alueellisia verkostoja, mutta yliopistojen ja ammattikoulujen tutkimustoiminnalla on oltava pysyvä tähän tarkoitukseen kohdennettu rahoitus. Sama koskee kuntien yhteistä tutkimustoimintaa.

ISLANTI Sigrídur Jónsdóttir

REYKJAVIKISSA, aivan kuten muissakin Pohjoismaiden kunnissa, vaaditaan parempaa resurssien käyttöä, entistä parempaa tehokkuutta ja tiiviimpää yhteistyötä palveluyksikköjen välillä. Tietoa pyritään kehittämään mm. erilaisilla meneillään olevilla kehitysprojekteilla. Jónsdóttir tarkastelee asioita paikallisesta näkökulmasta ja kuvaa joitakin näistä paikallisista hankkeista, joihin asiakkaat usein osallistuvat aktiivisesti: *Kvindesmedjen* – 18 kk kestävä kuntoutusohjelma naisille, *Mandesmedjen* – kuntoutusprojekti pitkäaikaistyöttömille miehille, *Eritystoimenpiteitä pitkäaikaistyöttömille avustuksensaajille*, *Gretistak* – kuntoutus narkomaaneille, jotka eivät ole koskaan pystyneet lopettamaan huumeiden väärinkäyttöä, *Tie hyvinvointiin* – kurssia ja neuvontaa taloudenhallintaan, *Kotitukea lapsiperheille* – vanhemmille tarkoitettu tukiohjelma, jolla pyritään estämään lasten sijoittaminen laitoksiin. Jónsdóttirin näkemyksen mukaan juuri tämäntyyppinen projekti edistää parhaiten sosiaalipalvelun tiedon kehittämistä.

NORJA Per-Arne Stolanowski

NORJASSA on lähestytty osaamista ja tiedon kehittämistä kolmen suuren, koko sosiaalipalvelun käsittävän kansallisen ohjelman avulla:

Sosiaalipalvelujen kehittämisohjelma 1991–1994, sosiaalipalvelujen vahvistamisohjelma 1994–1997 ja ”Tiedon- ja sillanrakentaminen” (Kunnskap og brubygging) 1998–2001. Ohjelmien tavoitteina oli a) levittää tietoa päivittäiseen työhön ja b) kehittää kenttätöntekijöiden kykyä soveltaa tietoa käytäntöön. Näiden ohjelmien seurauksena laadittiin vuonna 2005 10-vuotinen kansallinen laadunparannusstrategia sekä terveys- että sosiaalipalveluille. Pyrkimyksellä oli viisi painopistettä: valtuuttaa palvelun käyttäjät, valtuuttaa palvelun tarjoajat, parantaa johtoa ja organisaatiota, vahvistaa tiedon kehittämisen asemaa koulutuksessa sekä seurata ja arvioida palveluja.

RUOTSI Martin Börjeson

RUOTSISSA korostetaan sosiaaliviranomaisten tarjoamien palvelujen seurannan ja arvioinnin tärkeyttä asiakkaille/palvelujen käyttäjille ja yhteiskunnalle. 1990-luvulla on perustettu lähes 40 alueellista ja paikallista tutkimuksen ja käytännön yhdistävää tutkimus- ja kehityskeskusta. Ne ovat saaneet sosiaalihallitukselta rahoitustukea suunnitteluun ja/tai perustamiseen.

Vuosina 2001–2003 oli käytössä ohjelma nimeltä ”kansallinen tukiohjelma sosiaalipalvelujen tiedon kehittämiseksi”. Ohjelman puitteissa toteutettiin pilottihanke, jossa oli kehitetty järjestelmällinen yhteys sosiaalipalvelujen, korkeakouluopetuksen ja tutkimuksen välille muutamissa paikoissa/muutamilla alueilla Ruotsissa. Projektin arvioinut komitea ehdotti perustettavaksi alueellisia sosiaalitutkimuslaitoksia, jotta käytettävissä on pitkäaikaisella rahoituksella tuettuja pysyviä laitoksia, jotka pystyvät rekrytoimaan hyviä tutkijoita.

OSA 2

Tiedon kehittämisen moninaisuus, esimerkkejä pohjoismaisista hankkeista

Jens Lykke Hansen · Jörgen Lökkegaard, TANSKA

Vanhusten kuntoutus ja fyysinen toiminta

TÄSSÄ ARTIKKELISSA keskitytään Tanskassa erityisesti kuntakohtaisesti toteutettuihin toimenpiteisiin, joilla on pyritty lisäämään tietoa vanhuksille kohdistettujen liikuntaohjelmien tärkeydestä. Lähtökohdana oli Tanskan sosiaaliministeriön vuonna 2002 tilaama raportti. Viime vuosikymmenien tutkimustuloksia tiivistetysti esittelevästä raportista ilmeni, että monet vanhuksia vaivaavista fyysisistä rajoitteista (esim. vähentynyt lihasvoima, huono tasapaino ja heikentynyt koordinoitavuus) ovat pikemminkin seurausta fyysisestä toimitto- muudesta kuin vanhenemisestä. Tämän näyttöön perustuvan tiedon pohjalta laadittiin laaja tutkimusohjelma. Tavoitteena oli saada perusteellisempaa tietoa *toisaalta* siitä, minkä tyyppistä tietoa vanhus- ten erilaisista toimintarajoitteisuuksista tarvitaan, ja *toisaalta* siitä, mitä vaikutuksia ennalta ehkäisevillä ja kuntouttavilla harjoittelupa- nostuksilla voi olla käytännössä.

Projekti jaettiin erilaisiin alaprojekteihin, joissa arvioitiin sekä ennalta ehkäiseviä että kuntouttavia toimenpiteitä. Saatujen ennako- tustulosten perusteella evidenssipohjaisia harjoitusohjelmia on suun- niteltu siitä lähtien monille erilaisille vanhusryhmille. Pääprojektin lisäksi kahdeksan kokeiluun osallistunutta kuntaa valittiin perusta- maan johto-organisaatio vanhuksille suunnattuja toimintaohjelmia varten.

Kokemusten mukaan miesvanhuksia on naisvanhuksia useam- min vaikeampi motivoida osallistumaan tarjolla olevaan toimintaan. Se selittää, miksi ikääntyneiden miesten elämä ei yleensä ole yhtä aktiivista kuin naisten. Pahimmassa tapauksessa se voi johtaa eristäy- tyneisyyteen, yksinäisyyteen, toimintojen heikentymiseen, tervey- den rappeutumiseen ja elämänlaadun huononemiseen. Jos ikäänty-

neille tarkoitetun toiminnan on tarkoitus ylläpitää elämänlaatua ja toimintakykyä, toiminnan suunnittelussa voi sen vuoksi olla tärkeää ottaa huomioon myös henkilöiden sukupuoli.

Sointu Möller, suomi

Sosiaalityöntekijät ja asiakkaat kehittävät yhdessä lastensuojelutyötä

MÖLLER KUVAA kehitys- ja tutkimusprojektia, joka sai alkunsa päivittäisessä työssä todetusta tarpeesta. Tavoitteena oli yhdenmukaistaa lastensuojelutyötä ja lisätä asiakkaiden osallistumista siihen. Tavoitteena oli myös kehittää normitettuja työskentelymenetelmiä ja työvälineitä sekä rakenne lastensuojelutyötä varten. Lisäksi haluttiin parantaa asiakkaiden ja erityisesti lasten osallistumista. Suomessa lastensuojelusta ei ole nimittäin laadittu mitään yleisesti hyväksyttyä arviointia eikä myöskään perusteita sitä varten. Näin ollen voi vaikuttaa siltä, että asiakkaasta tehtävä arviointi on hyvin sattumanvaraista. Projektia hallinnoi valtakunnallinen lastensuojelujärjestö Pesäpuu, joka ylläpitää lastensuojelun erityisosaamisen keskusta ja saa rahoitustukea kehitystoimintaansa Raha-automaattiyhdistykseltä.

Projektin aikana kehitettiin työskentelymalli lasten elämäntilanteen kartoitusta varten. Lapsen osallistuminen prosessiin on aina itsestään selvää. Mallin mukaan lasta ja hänen vanhempiaan tavaan viisi kertaa.

Malli luotiin neljä vuotta kestäneen kehitysprosessin aikana, ja tällöin kiinnitettiin erityistä huomiota seuraaviin ongelmiin: (1) Asiakkaat eivät usein tiedä, mitä sosiaalityöntekijä odottaa heiltä ja mitä heissä arvioidaan. (2) Asiakkaiden mielestä on vaikeaa ymmärtää, miten lastensuojeluasioiden käsittely etenee ja mitä kulloinkin tapahtuu. (3) Erityisesti sosiaalipalvelussa työmenetelmät perustuvat perinteisesti keskusteluihin ja haastatteluihin. (4) Lastensuojelutyössä lapsi osallistuu prosessiin perinteisesti vain vähän.

Työskentelymallin mukaan asiakkaat saavat tilaisuuden ilmaista näkemyksiään. Sosiaalityöntekijä ja asiakas (lapsi ja hänen perheensä) arvioivat tilannetta yhdessä. Se ei merkitse sitä, että arvioinnin tuloksista päästään aina yksimielisyyteen, vaan sitä, että arvioinnin keskeisiä asioita ovat *lapsen* kokemukset, tunteet ja ajatukset ja että sosiaalityöntekijä ja vanhemmat laativat oman arviointinsa suhteessa niihin.

Lastensuojelutyön mallin laatiminen oli haasteellinen tehtävä, koska kaikki mallit ovat aina kiistanalaisia. Mallin kehittämisprosessin aikana heräsi useita kertoja kysymys siitä, onko lastensuojelutyölle itse asiassa mahdollista luoda yhteistä mallia. Tähän mennessä työskentelymallista on kuitenkin saatu myönteistä palautetta. Sen avulla sosiaalityöntekijät pystyvät paremmin panostamaan lapsen osallistumiseen. Mallin katsotaan pitkällä aikavälillä säästävän aikaa, selkeyttävän työtä ja vähentävän sattumanvaraisuutta. Mallin on myös havaittu säästävän ja suojaavan työntekijöiden omia psykologisia resursseja.

Catrine Torbjørnsen Halås, NORJA

Vahvuutena läheisyys – kokemuksia ammatillisesta kehityksestä pienissä pohjoisnorjalaisissa kunnissa

TÄSSÄ ARTIKKELISSA kerrotaan vuosina 2003–2005 toteutetusta ”pienien kuntien projektista”, johon osallistui 15 Pohjois-Norjan kuntaa. Kirjoittaja toimi projektin johtajana. Projekti toteutettiin ammatinharjoittajien, kouluttajien ja tutkijoiden välisenä yhteistyönä. Artikkelissa kuvataan, miten projektissa hyödynnettiin osanottajien erilaisia rooleja ammatinharjoittajina, paikallisina fasilitaattoreina, opettajina, projektipäällikköinä ja tutkijoina asiantuntemuksen kehittämistyön neljässä vaiheessa:

1. Työn kuvaus ja sen pääasialliset pulmatilanteet
2. Kriittinen käytäntöjen ja dialogisen prosessin pohdinta
3. Saatujen tietojen kuvaamiseen tarvittavien ilmaisumuotojen ja -keinojen löytäminen
4. Tärkeiden toimenpiteiden kehittäminen saavutetun ymmärryksen pohjalta.

Päätavoitteena oli palvelujen laadun ja pysyvyyden varmistaminen ja sosiaali- ja lastensuojelupalvelujen käyttäjien lainmukaisten oikeuksien edistäminen pienissä kunnissa. Lisätavoitteina oli (1) edistää pienten ja keskikokoisten kuntien välisten yhteistyörakenteiden kehitystä, (2) edistää tietopohjan kehitystä ja esille tuomista sekä siitä tiedottamista pienissä kunnissa ja (3) edistää pienissä kunnissa mallien, rakenteiden ja areenoiden kehittämistä sekä lisätä koulutus- ja tutkimustoiminnan välistä dialogia kehitystyötä varten.

Pienissä kunnissa työntekijöiden odotetaan tietävän paljon ja heitä pyydetään osallistumaan moniin erilaisiin tehtäviin. Ongelmana on tällöin varmistaa työntekijöiden riittävä ammattitaito, jotta he pystyvät tarjoamaan käyttäjille laadukkaita palveluja. Useissa tutkimuksissa on todettu, että monissa kunnissa on puutetta oikean ammattitaidon omaavista työntekijöistä ja että työntekijöiden rekrytointi on vaikeaa. Tutkimustulosten mukaan pienissä kunnissa työskentelevät ovat pikemminkin monitaitoisia työntekijöitä kuin alansa asiantuntijoita. He eivät myöskään ole yhtä halukkaita tekemään vanhempien tahdosta poikkeavia päätöksiä eikä lastensuojelun ole yhtä helppoa toimia perhetilanteissa.

Projektista saatuja tuloksia: Viranomaisten käyttöön on laadittu ammattitaidon kehittämissuunnitelmia, joiden avulla voidaan käsitellä sosiaalityöntekijöiden työssään kohtaamia ongelmatilanteita. Esim., miten sosiaalityöntekijän on toimittava tavatessaan asiakkaan yksityishenkilönä ja vastaavasti viranomaisena tilanteessa, jossa työntekijällä on paljon tietoa asiakkaasta. Tarkoituksena on antaa yleistä ohjausta, tarjota foorumi ammatilliseen pohdintaan, järjestää koulutusta sekä luoda järjestelmä, jossa lähellä työskenteleviltä viranomaisilta voi pyytää apua vaikeissa tilanteissa. Asian tiimoilta kirjoitettiin artikkeleita mm. siitä, miten läheisyyttä voi käsitellä virallisissa ja yksityisissä yhteyksissä ja onko olemassa vaihtoehtoisia tapoja ymmärtää, millaista ammatinharjoittaminen voi pienessä yhteisössä olla.

Viranomaisten väliseen yhteistoimintaan luotiin työvälineitä sellaisia ongelmatilanteita varten, joissa ”pelkästään” monitaitoiselta työntekijältä vaaditaan erityisosaamista. Kunnat tekivät aloitteita, jotka mahdollistivat perusteellisten tutkimusten tekemisen ja erikoisosaamisen hankkimisen joko vaihtamalla palveluja tai ostamalla niitä toisiltaan. Lastensuojelussa ja velkaneuvonnassa on nyt selvää, mitkä tehtävät on ratkaistava paikallisesti ja mitkä erityispalvelut on syytä keskittää.

Pienessä kunnassa työskentelevillä sosiaalityöntekijöillä voi myös olla vaikea saada riittävästi tukea ja valtuuksia toimiakseen paikallisen yhteisön lastensuojelutyöntekijänä. Jotkut kunnat ovat kehittäneet alaprojektin nimeltä ”Lapsen hyvinvointi sosiaalisena vastuuna”. Projekti käsittää mm. yhteistyökumppaneiden kanssa käytäviä tapaamisia, joissa ongelmaa pyritään käsittelemään yhteisvoimin.

Merete Konnerup, TANSKA

Hyvien aikeiden riittämättömyys – vaikutukset, evidenssi ja sosiaalityö

KIRJOITTAJA ALOITTAÄ kuvaamalla erästÄ klassista tutkimusprojektia. Sosiaalipalvelu sai erinomaisen idean: he halusivat auttaa vanhuksia, joiden oli psyykkisten rajoitteiden vuoksi vaikea asua omassa kodissaan. Neljä kokenutta sosiaalityöntekijää palkattiin työhön ja he saivat valtuudet tehdä mitä ikinä tarvittiin, jotta nämä vanhukset pystyisivät elämään mahdollisimman antoisaa elämää.

Ja niin he ryhtyivät tehtävään. 76 psyykkisistä ongelmista kärsivää vanhusta valittiin projektiin, jossa heille tarjottiin tehostettuja tukitoimenpiteitä. He keskustelivat sosiaalityöntekijöiden kanssa noin kerran viikossa yhden vuoden ajan. He tapasivat monenlaisia ammattilaisia, kuten kotiavustajia, terveydenhoitajia, lääkäreitä ja psykiatreja. He saivat ammattimaista neuvontaa myös mahdollisissa taloudellisissa ongelmissa, oikeuskysymyksissä tms. Samalla arvioitiin, voitiinko vanhuksia vastedes palvella parhaiten heidän omassa kodissaan vai oliko heidät parasta siirtää hoitolaitokseen.

Kolmen vuoden kuluttua projekti arvioitiin. Tuloksista ilmeni mm. se, että 53 % projektiin osallistuneista vanhuksista oli kuollut kolmen vuoden kuluessa. Se ei ollut sinänsä hämmästyttävää ottaen huomioon, että kaikki heistä olivat vanhuuden heikentämiä henkilöitä.

Tarina olisi voinut päättyä tähän, mutta niin ei kuitenkaan käynyt, sillä viranomaiset olivat edistyksellisiä ja vaativat, että hankkeen vaikutukset dokumentoitaisiin perusteellisesti. 76 psyykkisistä rajoitteista kärsivää vanhusta oli valittu interventior ryhmään *satunnaisesti* paljon suuremmasta samalla alueella asuvien psyykkisistä rajoitteista kärsivien vanhusten ryhmästä. Hoitoryhmän ulkopuolelle jääviä vanhuksia voitiin käyttää myöhemmin kontrolliryhmänä.

Verrattaessa näitä kahta ryhmää voitiin nähdä, että kuolleisuus projektiin osallistuneiden ryhmässä oli paljon korkeampi, 53 %, kuin kontrolliryhmässä, jossa se oli vain 35 %. Yksi selitys saattoi olla se, että projektin vanhukset kokivat intensiivisen hoidon stressaavana. Projektiin osallistuneita vanhuksia siirrettiin myös suhteessa enemmän hoitolaitoksiin.

Konnerup ottaa tämän esimerkin lähtökohdaksi selvittäessään, miten tärkeää on dokumentoida ja arvioida sosiaalityötä, johon evidenssipohjainen työ perustuu.

Keskustelu näyttöön perustuvasta sosiaalityöstä alkoi Isossa-Britanniassa 1990-luvun lopussa. Yksi syy oli se, että Tony Blair pääsi valtaan ja perusti käytännönläheisesti toimivan hallituksen, ja toinen se, että ihmiset olivat yleisesti alkaneet asettaa suurempia vaatimuksia julkisille palveluille. Kolmas syy oli laajalle levinnyt vaatimus siitä, että tutkimustulokset annettaisiin laajemman yleisön tietoon. Näyttöön perustuvan työn kiinnostuksen on havaittu kasvavan myös Pohjoismaissa. Yksi selitys on se, että yli 40 viime vuoden ajan vallalla ollut hyvinvointisektorin nopea kasvu ei voi enää jatkua. Samanaikaisesti kun yksityistäminen on yleistynyt on kasvanut myös prioriteettien määrittämisen tarve, aivan kuten käyttäjien/asiakkaiden julkisille palveluille asettamat vaatimukset, sekä vaatimukset hyvinvointisektorin ja organisaation ammattimaisuuden parantamisesta.

Kaikilla näillä kehityssuuntauksilla on ainakin yksi ylivoimaisesti tärkein tunnusmerkki: luotettavan ja riippumattoman, kriittisen tarkastelun kestävä dokumentoinnin kasvava tarve.

Tietoisuus tämäntyyppisen dokumentaation tarpeesta on näyttöön pohjautuvien menettelytapojen ja käytännön työn perusta. Tämän tietoisuuden pohjalta syntyi kansainvälisesti toimiva Campbell-yhteistyö vuonna 1999, ja vuonna 2002 perustettiin Pohjoismaiden Campbell-keskus.

Campbellin tärkeimpiä kansainvälisesti käytettyjä tuotteita kutsutaan *systemaattisiksi Campbellin katsauksiksi* tai *systemaattisiksi tutkimuskatsauksiksi*. Tarkoitus on koota, arvioida ja vertailla tilastollisesti kaikkia käytettävissä olevia vaikutustutkimuksia, joilla on tekemistä julkisen intervention kanssa.

Tietyn vaikutustutkimuksen laadun arviointi ja siinä käytetty tutkimusmalli perustuvat yksinkertaiseen kysymykseen, johon on vaikea vastata. Voiko tutkimusmalli eristää intervention aikaansaaman asiakkaan elämänlaadullisen muutoksen kaikista muista mahdollisista selityksistä? Tasapuolisuuden nimissä tähän on syytä lisätä ”kohtuullisella tarkkuudella”.

Joskus on väitetty, että näyttöön perustuva työ vähentää sosiaalityössä tiedonhakua viitemanuaaleista. Mutta vaikka vaikutustutkimus onnistuu hyvin, se voi aivan hyvin tarjota esim. tämäntyyppistä tietoa: ”Tämä toimenpide on yleisesti tehokas ihmisillä, joilla on

nämä ominaispiirteet ...”. Kyse ei ole yksityiskohtaisista säännöistä, joita sosiaalityöntekijä voisi käyttää mekaanisesti, vaan toimenpiteet on aina sovitettava asiakkaille yksilöllisesti. Ihanteellisin ratkaisu on yksinkertaisesti se, että ammattilaiset tekevät työtään yleisen tietopohjan avulla. Tällä tavoin voidaan vähentää suuria ja selittämättömiä eroja eri sosiaalipalvelujen, laitosten ja sosiaalityöntekijöiden samantyyppisiin asiakkaisiin soveltamissa menetelmissä. Siten voidaan myös parantaa sosiaalityön laatua sillä ainoalla tavalla, jolla on loppujen lopuksi merkitystä – parantaa yhteiskuntamme haavoittuvimpien ihmisten elämänlaatua.

Pia Hellertz, RUOTSI

Mitä sosiaalityöntekijän on pystyttävä tekemään? – ajatuksia sukupuoli- ja oppimisnäkökulmasta

HELLERTZ ALOITTA A kertomalla omista kokemuksistaan sosiaalityöntekijänä. Pitkästä ja vankasta koulutustaustastaan huolimatta (yhteiskuntatieteiden loppututkinto, kandidaatin tutkinto ja psykoterapiaopinnot) hän oli jatkuvasti tietoinen tietojensa ja kykyjensä, varsinkin taitojensa, suurista puutteista. ”Tunsin, ettei minulla ollut koskaan käyttöä laajoille teoreettisille tiedoilleni.”

Hänen mielestään nykyisin tarjolla oleva koulutus ei ole paljonkaan parempi hänen aikoinaan saamaansa koulutukseen verrattuna. Moniälykkyyden, eri oppimistyylien sekä sukupuolen ja oppimisen laaja tutkiminen ei ole juurikaan parantanut koulutuksen tasoa. Oppimismenetelmät perustuvat yhä ikivanhoihin huomioihin tiedon omaksuntatavoista sekä opettajien ja koulutussuunnittelijoiden henkilökohtaisiin näkemyksiin.

Sen sijaan, että pohtisimme, mitä meidän kouluttajina pitäisi pystyä ”tarjoamaan” yhteiskuntatieteiden opiskelijoille, meidän pitäisi esittää itsellemme seuraavanlaisia kysymyksiä: Mitä opiskelijoiden on pystyttävä tekemään ammattikoulutuksestaan valmistuttuaan? Mitkä tiedot ja taidot ovat tärkeitä ja välttämättömiä? Keitä opiskelijat ovat? Onko sukupuolella ja kulttuuritaustalla vaikutusta oppimiseen? Mitä oppimisesteitä opiskelijoilla on? Miten taidot ja taipumukset kehittyvät?

Naisen näkemystä tiedosta käsittelevän väitöskirjansa pohjalta Hellertz esittää kaksi tapaa lähestyä sosiaalityöntekijöiden koulutuksessa opetettavaa tietoa. Toinen, pääasiassa naispuolisten opiskelijoiden käyttämä strategia on *suhdepainotteinen*. ”...pyrit aluksi ymmärtämään muita ihmisiä yrittäen päästä sisälle heidän ajatusprosessiinsa ja tunteisiinsa... Kuuntelet, kyselet ja tulkitset – kunnes luulet ymmärtäneesi”. Hellertz kutsuu päinvastaista, pääasiassa miesopiskelijoiden käyttämää oppimisstrategiaa *etäisyyspainotteiseksi lähestymistavaksi*. ”...otat etäisyyttä, havainnollistat, analysoit, tarkastelet kriittisesti, keskustelet ja väittelet ja pyrit siten osoittamaan vastapuolesi argumentit ja mielipiteet vääriksi”.

Hellertzin mielestä opetus on paljolti suunniteltu etäisyyspainotteisen oppimistavan mukaan siitä huolimatta, että suurin osa opiskelijoista on naisia.

Göran Johansson, RUOTSI

Tiedon kehittäminen organisaatioissa ja johtohenkilöiden keskuudessa

TÄSSÄ ARTIKKELISSA Johansson kiinnittää huomiota monien sosiaalialalla toimivien esimiesten hyvin vaikeaan työtilanteeseen. Esimerkiksi 1990-luvulla monien vanhustenhoidossa työskennelleiden esimiesten alaisuudessa toimi jopa yli 50 työntekijää. Sekä kokemus että tutkimus osoittavat, että tilanne on tällöin kestävämpänä. Esimiehet kärsivät usein työuupumuksesta, työntekijät voivat huonosti eivätkä viihdy työssään ja palvelujen laatu heikkenee. Tästä seuraa, että esimiestehtäviä alkavat hoitaa henkilöt, joille ne eivät kuulu, mikä johtaa monissa henkilöstökategorioissa konflikteihin.

Miten esimiehet voivat tehdä työnsä hyvin? Göteborgin yliopiston hallinnollisten aineiden korkeakoulu teki Ruotsin sosiaalihuollin tukeksiannosta koosteen siitä, kuinka monta työntekijää tutkijoiden mielestä yhden esimiehen alaisuudessa voi toimia (kyseessä olivat pääasiassa terveys- ja sosiaalihuoltopalvelut), jotta esimiehen työtaakka pysyy kohtuullisena ja hän pystyy ”näkemään” kaikki alaisensa. ”Organisaatiossa tulee olla riittävä määrä esimiehiä, jotta jokainen yksittäinen työntekijä tulee huomatuksi. Toisaalta esimiehiä ei kuitenkaan saa olla niin monta, ettei työntekijöiden vaatimuksia valvonnasta, vastuun kantamisesta ja kehitysmahdollisuuksista voida ottaa huomioon. Laskelmat osoittavat, että terveys-

ja sosiaalihuollossa esimiehen tehtävissä toimivan henkilön käytettävissä oleva työaika ylittyy, jos hänen alaisenaan on 25–30 työntekijää”.

Johansson toteaa, että Ruotsissa sosiaalialalla on ollut puutetta pitkään jatkuvasta tiedon kehittamisestä ja sopivasta johtajakoulutuksesta. Hän vertaa tilannetta koululaitokseen, jossa on toiminut valtiojohtoinen ja valtion rahoittama johtajaopettajien koulutus jo yli 30 vuoden ajan. Nykyisin joissakin Ruotsin yliopistoissa järjestetään kuitenkin ylempään korkeakoulututkintoon johtavaa hallinto- ja organisaatioalan koulutusta.

Samalla kun Johansson korostaa johtajuuden tärkeyttä, hän varoittaa myös sen liioittelusta, sillä jos painopiste kohdistuu liikaa johtajaan ja johtajuuteen, keskustelu voi jäädä pinnalliseksi: ”Joskus johtajuus esitetään mantrana tai sen varjolla paetaan omaa vastuuta. Hyvän johtajan edellytetään pelastavan vaikeuksissa kamppailevan organisaation. Toisaalta myös työntekijät on otettava mukaan muutostyöhön ja heidän on otettava vastuuta kehitysprosessissa”.

Tobias Börner Stax · Steffen Bohni Nielsen, TANSKA

Tiedon kehittäminen sosiaalialan toimenpiteillä – tarpeesta integroida hallinta, oppiminen ja dokumentointi arvioinnin avulla

ARVIOIJAT TUNTEVAT USEIN, että arviointia tehdään, koska päätöksentekijät ovat vain rutiininomaisesti määränneet johonkin tiettyyn päätökseen perustuvat toimenpiteet arvioitaviksi. Tämän jälkeen arviointi unohdetaan, kunnes projekti on saatu päätökseen.

Börner Stax ja Bohni Nielsen kuvaavat tilannetta näin artikkelissaan. He esittävät, että se pieni osa julkisista varoista, joka sosiaalityön arviointiin myönnetään, voitaisiin käyttää paremmin.

Läänien ja kuntien sosiaalipalvelun hallintotoiminnot käyttävät arviointeja yleisesti organisaation johtamisessa. Näitä tuloksia käytetään esimerkiksi toimenpideorganisaation mukauttamiseen. Tähän asti arviointeja ei ole kuitenkaan integroitu päivittäiseen toimintaan ja hallintoon, vaan niitä on sen sijaan pidetty usein toimenpiteen tai muutosprosessin jälkeen tehtävinä toimina.

Kirjoittajien mielestä arvioinnit voisivat toimia nykyistä paljon tehokkaampina dynaamisina tiedon kehittämisen työvälineinä. Arviointien avulla sosiaalipalvelua käytännössä tekevät kenttätyöntekijät

voisivat jatkuvasti saada tärkeää tietoa ja seurata toimenpiteiden toteuttamisprosessesja ja tuloksia, mikä on tärkeää sosiaalityön suunnittelussa. Toimenpiteitä voitaisiin lopuksi arvioida suhteessa vallalla oleviin käsityksiin, muutoksiin, tavoitteisiin jne.

Arviointeja voidaan tehdä monella eri tavalla ja ne voivat olla *rakenteeltaan* erilaisia. Artikkelin kirjoittajat kuvaavat eräässä aiemmassa arviointiprojektissa käyttämäänsä rakennetta: sosiaalisesti heikossa asemassa olevien grönlantilaisten auttamiseksi tehtyjä toimenpiteitä arvioitiin heidän elämäntilanteensa kartoittamiseksi tehdystä aiemmasta tutkimuksesta saatujen tulosten perusteella. Epätavallista tässä arvioinnissa oli se, että arviointi aloitettiin samanaikaisesti arvioitavan projektin kanssa. Tällä tavoin voidaan määrittää tutkimuksen lähtökohdat (projektin tavoitteet, rahoitus ja halutut vaikutukset) sen sijaan, että lähtötilanne rekonstruoitaisiin jälkikäteen, mikä aiheuttaa monissa arviointimalleissa epävarmuuden tunnetta.

Mons Georg Rud · Simon Innvaer · GeirSmedslund · Asbjørn Steiro, NORJA

BAKST-projekti

Norjalaisten sosiaalityöntekijöiden käytännön tiedon hyödyntäminen, siihen liittyvät asenteet, tarpeet sekä heidän asenteensa sosiaalipalvelujen, työnvälitystoimistojen ja sairausvakuutustoimistojen yhdistämistä kohtaan

Miten sosiaalipalvelun työntekijät ymmärtävät käytännön tiedon ja miten he suhtautuvat sosiaalipalvelujen, työvoimatoimistojen ja sairausvakuutustoimistojen yhdistymiseen?

Kyselylomake jaettiin kaikkiin Norjan sosiaalipalvelutoimistoihin. Kysely perustui systemaattiseen kirjallisuushakuun ja kirjallisuuden tutkimukseen, sosiaalityöntekijöistä tehtyihin passiivisiin huomioihin heidän keskustellessaan asiakkaiden kanssa, myöhempiin puolistrukturoituihin haastatteluihin sosiaalityöntekijöiden kanssa sekä henkilökohtaisiin puolistrukturoituihin haastatteluihin.

Tulokset: kyselyyn vastasi arvion mukaan 2 976 henkilön perusjoukosta 2 116 henkilöä (vastausprosentti: 71%). Asiakkaat, kollegat ja ohjeet (laki mukaan luettuna) ovat sosiaalityöntekijöiden tärkeimpiä tiedonlähteitä. Tutkimuksia ja ammattilehtiä ei pidetä yhtä tärkeinä kuin edellä mainittuja lähteitä. Suurin osa uskoo yhdentymisen parantavan asiakkaille tarjottuja palveluja ja helpottavan niiden käyt-

töä, mutta samalla he ovat sitä mieltä, että kolmen eri palvelun erilaiset kulttuurit on mukautettava toisiinsa.

Lopputuloksena voitiin todeta, että Norjan sosiaalityöntekijät uskovat vahvasti, että dialogin tärkeät elementit on opetettava ja että he ovat kyvykkäämpiä kuin he kuvittelevatkaan. Yhteiset tilat ja yhteiset tietokannat ovat tärkeitä, mutta kolmen eri palvelun kulttuurien ja sisällön yhdistäminen ei onnistu vain kokoamalla niitä saman katon alle.

Avainsanat: sosiaalipalvelutoimistot, työnvälitystoimistot, sairausvakuutustoimistot, kyselylomake, sosiaalityö

Kristian Tilander, RUOTSI

Palauteprojekti

TILANDER KUVAUAA henkilökohtaisen kehityksen hanketta, reflektioprosessia, jota on käytetty Karlstadin sosiaalivirastossa jo 1990-luvun alusta lähtien. (Aluksi sitä tarjottiin vain sosiaalityöntekijöille, mutta nyt siihen voivat osallistua myös hallintotyöntekijät ja opettajat.) Osanottajat käyttävät projektiin neljä valmistelupäivää ja kaksi työviikkoa. He saavat normaalin palkan ja sijainen tekee heidän työnsä projektin aikana. Sosiaalityöntekijä/hallintotyöntekijä/opettaja haastattelee asiakasta/entistä työntekijää/opiskelijaa saadakseen kuvan itsestään ammattiroolissaan. Prosessin jälkeen kaikki osanottajat kirjoittavat kokemuksistaan loppupohdinnan. Osanottajat pitävät yhteyttä reflektoinnin ohjaajaan koko projektin ajan. Lopuksi järjestetään kaikille osanottajille tarkoitettu internaattikurssi, jossa he voivat jakaa kokemuksiaan toisilleen.

Ennen ensimmäistä reflektioprosessia voitiin havaita tiettyjä epäilyksiä. Jättäisivätkö monet osanottajat ammattinsa, kun he ymmärtävät työn monimutkaisuuden ja vaikeuden? Johtaisivatko keskusteluissa mahdollisesti esille tulevat käsittelemättömät traumat monien osanottajien masentumiseen? Tällaiset epäilyt olivat kuitenkin turhia. Kaikkia osanottajia haastateltiin uudelleen vuoden kuluksi ja taas kerran neljän vuoden jälkeen. Tulokset olivat hyvin positiivisia. Kaikki tunsivat, että heidän itsetuntonsa oli kohentunut ja että he tulivat paremmin toimeen asiakkaiden ja kollegoiden kanssa. He kokivat olonsa varmemmiksi eivätkä he olleet yhtä alttiita syyttämään itseään asioista, joihin he eivät voineet vaikuttaa. Kukaan osallistuneista ei ollut myöskään jättänyt ammattiaan.

Tilander esittää muutamia refleктоivalle palauteprosessille ominaisia piirteitä: puhuminen ja kuunteleminen loppuun saakka, oleminen tekemisen sijaan, toiveiden toteuttaminen velvollisuuksien sijaan, salutogeeninen lähtökohta ja perspektiivin vaihtaminen, vapaus ja oikeus päättää omista asioistaan, aika sekä erilaisuuksien hyväksyminen.

Lopetuksessaan Tilander pohtii mm. ihmiskuvia, luokkaeroja, ylpeyttä ja häpeää koskevia asioita

Bengt Börjeson, RUOTSI

Tiedon kieli vai tietoa kuvaava kieli

VIIMEISESSÄ LUVUSSA Börjeson pohtii artikkeleiden pohjalta tiedon käsitettä sosiaalityössä. Hän toteaa, että ihmiset tulkitsevat tiedon käsitteen eri tavoin ja että eri kirjoittajien näkemykset tiedosta vaihtelevat hyvin paljon:

”Uskon, että tämä on tärkeä asia. Keskusteltaessa tiedon merkityksestä käytännön sosiaalityössä on luovuttava yhdenmukaisen tietokäsitteen löytämisen ajatuksesta. Ei ole myöskään olemassa mitään helppoa tiedonmäärittämisstrategiaa. Tuskinpa raja kulkee jyrkästi juuri evidenssipohjaisen tiedon merkitystä puolustavien ja tällaisen tiedon hylkäävien välillä. Jossain muodossa ja suhteessa evidenssikäsité on nykyisin hyväksytty strategisena instrumenttina. Evidenssipohjaisen, näyttöön perustuvan tiedon arvon kieltäminen merkitsisi sosiaalityön ammatillisen kehityksen vaikeuttamista ja sosiaalityöntekijöiden sortamista. (...)”

Strategioiden kehittäminen sosiaalityön ja sosiaali- ja mielenterveys-huollon muuttamiseksi evidenssipohjaiseksi on ollut kompastuskivi tutkijoille ja käytännön työn tekijöille – ja mahdollisesti myös poliittisille vastuuhenkilöille – näillä toiminnanaloilla. Tähän on useita syitä, ja niitä voidaan pyrkiä selvittämään kysymällä esimerkiksi, mikä tieto on tärkeää ”sosiaalitoimen kentällä”? Kun tutkimusstrategioita suositetaan ”näyttöön perustuvan tiedon tuottamiseen”, suositetaanko silloin samalla reduktionistista, yksiulotteista käsitystä tiedosta?

Tietoa koskevien tieteenteoreettisten ja -filosofisten kysymysten lisäksi on myös olemassa tieteensosiologisia konfliktiteemoja. Kuka

omistaa tiedon? Kuka määrittää ongelmat otaksuttujen tietojen pohjalta? (...)

Yleisen käsityksen mukaan tiedon ja sosiaalityön välinen suhde on aika yksinkertainen: mitä enemmän tietoa voimme ”siirtää” käytännön työntekijöille, sitä paremmin he pystyvät suorittamaan työnsä. Tämän antologian pohdintoissa osoitetaan kuitenkin, että käyttökelpoisen tiedon luominen on todella vaikeaa. Tämä vaikeus on johtanut hyvinkin kekseliäisiin tutkimuspanostuksiin ja perusteellisiin yrityksiin analysoida käsitteitä, tietoa ja käytäntöä. Kiinnostavimmat ja innovatiivisimmat yritykset tuoda lisää tietoa käytännön sosiaalityöhön perustuvat ideaan tiedontuottajien ja kenttätöön välisen rajan poistamisesta. Nykyinen keskustelu asianmukaisen tiedon välittämisestä sosiaalityöntekijöille saa uuden käänteen, jos myös kentällä toimivien sosiaalityöntekijöiden oivalletaan tuottavan tietoa. Sosiaalityöntekijät eivät ole siinä tapauksessa vain tutkijoiden levittämän tiedon vastaanottajia. Tämän ajattelutavan mukaan tutkijoiden tärkeänä tehtävänä onkin välittää tietoa siitä, miten työntekijät voivat hyödyntää luomaansa tietoa ja asiakkaiden kanssa työskennellessään saamiaan kokemuksia (...)

Tässä esittämäni asiat eivät sodi tätä käsitystä vastaan, vaan antavat ymmärtää, että evidenssipohjaisten tietojen etsiminen on paljon monimutkaisempaa (ja kiinnostavampaa) kuin aiemmin kuvittelimme opiskellessamme menetelmiä, joilla erilaisten panostusten vaikutuksia arvioidaan lääketieteessä.

Ruotsissa toteutetut täysimittaiset pilottiprojektit tarjoavat mahdollisuuden kehittää sosiaalityön ammattia, koska käytännön työ nähdään niissä ehtymättömänä ja käytännöllisesti katsoen rajattomana tiedon luomisen kenttänä. Tämä on ehkä kaikkein myönteisin seuraus viime vuosien keskustelusta sosiaalityössä tarvittavasta tiedosta, sosiaalityön tietokäsitteen merkityksestä, kokemuspohjaisen tiedon ja ”teoreettisen” tiedon välisestä erosta, ”hiljaisen tiedon” merkityksestä jne.

Keskustelussa fokusoitiin täysin käytännön sosiaalityössä esiintyvän tiedon ainutlaatuisen määrittämisen korostamiseen. Tietoa ei kuitenkaan onnistuttu määrittämään yksiselitteisesti. Tämän antologian artikkeleiden pohdinnat osoittavat, että on aika jättää tämän vaikeasti määritettävän käsitteen tulokseton etsintä, koska sitä ei tulla koskaan löytämään. Tietokäsitteen määrittäminen on aivan yhtä mahdotonta kuin pyrkiä kuvaamaan sosiaalityön ”ydintä”.

Antologian teksteistä puuttuu kuitenkin aivan selvästi jotakin. Niissä ei osoiteta kiinnostusta sitä teoreettista työtä kohtaan, josta tutkimus – oikeastaan pääasiallisesti – koostuu. Teoreettinen analyysi on loppujen lopuksi juuri se asia, jota tutkijat voivat tarjota sosiaalityöntekijöille toimiessaan näiden kanssa yhteistyössä. On aivan luonnollista torjua tai olla piittaamatta tutkijoiden vaatimuksista, joiden mukaan teorialat on tietoisesti tai alitajuisesti otettava huomioon käytännön sosiaalityössä. Syynä ei ole tietenkään se, että teoreettinen analyysi on ”vaikea” tai ”merkityksetön” suhteessa käytännön työhön. Syy piilee pikemminkin siinä, että vakiintuneet vakaumukset ja menetelmät kyseenalaistetaan tietoprosessin analyttisessä vaiheessa.

Teoreettinen työ on luonteeltaan muodikkaasti ilmaistuna ”dekonstruktivistista”. Vakiintunut ajattelutapa kyseenalaistetaan ennen uudenlaisen ajattelutavan muodostamista.

Tiedon käsitteessä on vahva myönteinen lataus. Mutta tiedonrakentamisen kreatiiviseen prosessiin kuuluu myös tuskallista uudelleenharkintaa, rasittavia konflikteja ja tietenkin myös kilpailua ja taistelua tulkintaoikeudesta.

Teorialat eivät ole asioita, joihin parhaimmassa tapauksessa vain tutustutaan. Teorialat leimaavat kaikkea, ne ovat kieli, johon meidän paradigmaattinen maailmankuvamme perustuu. Meitä ahdistaa suuresti, joskus jopa rajattomasti, kun teorioita tutkitaan kriittisesti. Meidän on kuitenkin kestävä tämä kärsimys, niin tutkijoina ja käytännön työn tekijöinä kuin ihmisinäkin.

Tietoa kirjoittajista

Steffen Bohni Nielsen, fil.tri, johtaja, Rambøll Management. Sosiaaliantropologin koulutus. Vuodesta 2001 Rambøll Managementin palveluksessa, jossa hän on työskennellyt sekä kansallisesti että kansainvälisesti sosiaalialan tutkimusten ja arviointien parissa. Hän on opettanut ja luennoinut arvioinnin ja yhteiskuntatieteellisten menetelmien käytöstä useissa yliopistoissa Tanskassa ja muissa maissa.

Bengt Börjeson, emeritusprofessori, Sköndalsinstitutet, Ruotsi. Osallistui Ruotsin sosiaalihallituksen kansalliseen tukiohjelmaan sosiaalipalvelujen tiedon kehittämiseksi (Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten) 2001–2003. Monivuotinen kokemus sosiaalityön tutkimuksesta ja käytännöstä, mm. sosiaalityön ensimmäisenä professorina Uumajan yliopistossa ja Skå-lastenkylän johtajana. Toiminut myös sekä Tukholman Socialhögskolanin (sosiaalialan korkeakoulu) että Tukholman opettajakorkeakoulun johtajana.

Martin Börjeson, fil.tri, projektipäällikkö, Ruotsin sosiaalihallitus. Vuosina 2002–2004 vastuussa Ruotsin sosiaalihallituksen koulutuksen, tutkimuksen ja käytännön sosiaalityön integroinnin lisäämiseen tarkoitettujen pilottiprojektien tukemisesta. Toiminut myös sihteerinä komiteassa, joka seurasi näitä projekteja ja joka vuonna 2005 julkaisi raportin ”Kohti sosiaalipalveluyliopistoa?” (På väg mot socialtjänstuniversitet?) (sosiaalihallitus).

Tobias Børner Stax, VTK (B.Pol.Sc) ja sosiologian fil.tri. Työskennellyt tutkijana Tanskan sosiaalitutkimusinstituutissa (Socialforskningsinstitutet, SFI), jossa hän toteutti useita tanskalaisia ja kansainvälisiä tutkimusprojekteja aiheista kodittomuus ja sosiaalityö. Toiminut Rambøll Managementin pääkonsulttina tammikuusta 2005. Toiminut 6 viime vuotta vierailevana lehtorina, ensin taloustieteen lehtorina Kööpenhaminan yliopistossa ja vuodesta 2000 Roskilden yliopiston yhteiskuntatieteiden laitoksessa.

Annie Gaardsted Frandsen, VTK (B.Pol.Sc), fil.tri ja sosiologi. Tanskan sosiaalihallituksen (Styrelsen for Social service) kehityskonsultti tehtävänäään edistää lasten, nuorten ja sosiaalisesti heikossa asemassa olevien aikuisten oloja. Ensimmäisestään osallistunut sosiaalisesti heikossa asemassa oleville lapsille ja nuorille tarkoitettujen sijoitusuudistuksen (anbringelsesreform) laatimiseen ja turvallisten nuorisolaitosten perustamiseen. On myös osallistunut projekteihin, joilla pyritään edistämään vanhustenhuoltoa ja sosiaalisesti heikossa asemassa olevien aikuisten hyvinvointia.

Catrine Torbjørnsen Halås, sosionomi. Toimii projektipäällikkönä kunnan sosiaalipalvelujen ja lastenhoidon kehitystehtävissä Nordlandin maakäräjillä Norjassa. Aiemmin työssä sosiaaliviraston palveluksessa. Opiskelee tällä hetkellä ammattitietoutta. Hankkinut myös ohjauksen/neuvonnan, hallinto- ja johtotehtävien sekä sosiaalityön jatkokoulutusta.

Pia Hellertz, fil.tri, sosionomi, psykoterapiakoulutus. Opettanut vuodesta 1987 Örebron yliopiston sosionomikoulutuksessa ja vastaa nyt koulutusohjelman pedagogisesta työstä. Käynnisti sosiaalityön tutkijakoulutuksen vuonna 1987 ja väitteli filosofian tohtoriksi 1999 tutkielmalla *Naisten näkemys tiedosta ja heidän oppimisstrategiansa. Tutkimus 27 naispuolisesta sosionomiopiskelijasta (Kvinnors kunskapssyn och lärandestrategier? – En studie av 27 kvinnliga socionomstuderande.)*.

Simon Innvær väitteli filosofian tohtoriksi Bergenin yliopiston vertailevan politiikan instituutissa 1999 aiheenaan politiikka-analyysi hiv:n/aidsin ehkäisyn ristiriitaisuuksista. Siitä lähtien hän on tutkinut terveys- ja sosiaalialan kysymyksiä, enimmäkseen tiedon käyttöä. Hän toimii nykyisin vanhempänä tutkijana Norjan terveydenhoitopalvelujen tietokeskuksessa (Nasjonalt kunnskaps-senter for helsetjenesten).

Göran Johansson, sosionomi. Toiminut sosiaalipäällikkönä ja sosiaalihoitajana lähes 20 vuoden ajan ja on tänä aikana vastannut useista valtion teettämistä tutkimuksista ja osallistunut niihin. Ruotsin sosiaalihallituksen lasten- ja perheasioiden johtaja. Ruotsin sosiaalihoitajien yhdistyksen FSS:n (Föreningen Sveriges Socialchefer) puheenjohtaja 1997–2001. Johtanut sosiaalihallituksen kansallista tukiohjelmaa sosiaalipalvelujen tiedon kehittämiseksi. Seuraavassa hallitustehtävässään hän vastasi johtajuus- ja organisaatioasioista. Tällä hetkellä Ruotsin hallituksen kanslian erityisselvittäjänä ja vastuussa lapsiperheiden häätöjen ja kodittomuuden tutkimisesta.

Sigrídur Jónsdóttir, sosiaalipolitiikan ja hallintotieteen maisteri (MA Econ). Työskennellyt sosiaalipalvelun tutkimus- ja kehitystyön johtajana Reykjavíkissa Islannissa ja toimii nykyisin Sosiaaliministeriön johtajana Reykjavíkissa. Osallistuu vanhusten, köyhyiden, rahoitusavun, sijaishuollon ja palvelujen tutkimukseen ja tutkimusprojekteihin sekä opettaa sosiaalityötä Islannin yliopistossa.

Merete Konnerup, kauppatieteiden maisteri (M.Sc.Econ), Nordic Campbell Centerin johtaja sen perustamisesta lähtien vuonna 2002. Kansainvälisen Campbell Steering Groupin jäsen, Campbell User Groupin varapuheenjohtaja ja ”Evidence & Policy” -julkaisun asiantuntijaneuvoston jäsen. ESRC:n (Economic and Social Research Council, talous- ja sosiaalitutkimusneuvosto) tarkastaja, Iso-Britannia. Aiemmin Tanskan keskuspankin (Danmarks Nationalbank) tutkimusryhmän, Tanskan talousneuvoston sihteeristön sekä Tanskan talous- ja kauppaministeriön kustannus-hyötyanalyyysiryhmän (Økonomi- og Erhvervsministeriets KonsulentGruppe) palveluksessa.

Synnöve Ljunggren, sosionomi ja journalisti. Sosiaalihallituksen erillisyksikkönä toimivan IMS:n (Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete, sosiaalityön metodien kehittämislaitos) suhdetointapäällikkö. Osallistui Ruotsin sosiaalihallituksen 2001–2003 toteuttamaan kansalliseen tukiohjelmaan sosiaalipalvelujen tiedon kehittämiseksi (Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten).

Jens Lykke Hansen, VTK (B.Pol.Sc.) Tanskan sosiaalishallituksen (Styrelsen for Social service) yksikön johtaja tehtäväalueenaan vanhustenhoito ja vammaisuus. Mukana vanhusten liikuntaohjelmiin, vanhusten liikuntaan liittyvien asioiden tutkimukseen, vanhustenhuoltoalan koulutukseen ja täydennyskoulutukseen/korkeakouluopetukseen liittyvissä kunnallisissa panostuksissa.

Martti Lähteinen, sosiaalineuvos, Suomen sosiaali- ja terveysministeriö, suunnittelu- ja perheasioiden osasto. Työkennellyt ministeriössä 1970-luvulta asti, ensin tutkijana ja myöhemmin sosiaalihuollon palveluksessa. Toimi aiemmin sosiaalishallituksen osastonjohtajana 4 vuoden ajan, mm. osaamiskeskusten verkoston valtuuskunnan puheenjohtajana.

Jørgen Løkkegaard, Tanskan sosiaalishallituksen (Styrelsen for Social service) valtuutettu, tehtäväalueenaan vanhustenhoito ja vammaisuus. B.Sc., urheilu ja terveys. Ensisijaisesti mukana tutkimustoiminnoissa, jossa keskitytään vanhuksiin, heidän liikuntaansa ja urheiluunsa sekä menetelmien kehittämiseen. Mukana myös vanhusfoorumin (ÆldreForum) sihteeristössä.

Sointu Möller, pääasiassa lastensuojelun parissa toimiva sosiaalityöntekijä, sosiaalityön opettaja, yhteiskuntatieteiden täydennyskoulutuksen suunnittelija sekä sosiaalialan osaamiskeskuksen kehittämispäällikkö. Peruskoulutus: sosiaalityöntekijä 1989 (maisterin tutkinto yhteiskuntatieteissä, sosiaalityössä). Yhteiskuntatieteiden fil.tri 2003 (sosiaalityö).

Anders Printz, tutkija ja juristi Ruotsin sosiaalishallituksen hallintovirastossa; hänen yhtenä tehtäväalueenaan oli kuntoutus- ja vammaisasioiden koordinointi alueilla, joissa viranomaisten vastuut ovat päällekkäisiä. Toiminut aiemmin sosiaalipalvelun kehittämis-tehtävissä kansallisessa tukiohjelmassa sosiaalipalvelujen tiedon kehittämiseksi (Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten), jossa hänellä oli erityisvastuu käyttäjien vaikutusta ja oikeuksia koskevissa asioissa. Hän on taustaltaan RSMH:n (Riksförbundet för social och mental hälsa, sosiaalisen ja henkisen terveyden keskusliitto) lakiasiantuntija.

Mons Georg Rud, sosiologin koulutus. Toiminut useita vuosikymmeniä sekä tutkijana että hallinnollisena toimihenkilönä tehtäväalueenaan päihderiippuvuusasiat ja sosiaalipolitiikan suunnittelu. Toimii nyt vanhempana neuvonantajana Norjan terveydenhoitopalvelujen tietokeskuksessa (Nasjonalt kunnskaps-senter for helsetjenesten).

Geir Smedslund väitteli terveyspsykologian filosofian tohtoriksi 1996 aiheenaan persoonallisuus ja syövän ja sydänsairauksien kehittyminen. Erikoistunut sen jälkeen meta-analyysiin ja terveys- ja sosiaalialan systemaattisiin katsauksiin. Toimii nykyisin vanhempana tutkijana Norjan terveydenhoitopalvelujen tietokeskuksessa (Nasjonalt kunnskaps-senter for helsetjenesten).

Asbjørn Steiro on sosiologi ja toimii tutkijana Norjan terveydenhoitopalvelujen tietokeskuksessa (Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten). Työskennellyt aiemmin sosiologian yliopistolehtorina, ja nykyisin hänen työnsä sisältävät päihderiippuvuusasiat ja terveys- ja sosiaalipalvelujen sosiaaliset erot.

Per-Arne Stolanowski, sosionomi. Toiminut sosiaalikirjuriina, neuvojana ja sosiaalijohtajana useissa kunnissa. Toiminut maakäräjien palveluksessa vastaamaan monet suunnitteluohjelmat, osastopäällikkönä Østfoldin maakäräjäillä sekä projektipäällikkönä Norjan sosiaali- ja terveysministeriössä, jossa hän laati toimintasuunnitelman ”Tiedon- ja sillanrakentaminen” (Kunnskap og brubygging). Toimii nykyisin vanhempain neuvonantajana Norjan sosiaali- ja terveyshallituksessa (Sosial- og helsedirektoratet), jossa hänen päätehtävänä on sosiaali- ja terveyspalvelujen uuden kansallisen laadunparantamisstrategian laatiminen.

Kristian Tilander, sosionomi. Toimii sosiaalipalvelun yksilö- ja perhehuolto-tehtävissä. Osallistui kansallisiin tutkimuksiin kolmen vuoden ajan 1980-luvulla. Aktiivinen nykyisessä sosiaalipoliittisessa ja ammattipoliittisessa keskustelussa, toiminut mm. Ruotsin sosionomiyhdistyksen (Sveriges socionomförbund) varapuheenjohtajana, Ruotsin sosiaalipoliittisen yhdistyksen (Svensk socialpolitisk förening) varapuheenjohtajana sekä hyvinvointiin liittyvän tutkimus- ja kehitystoiminnan etuyhtymän (Intresseföreningen för FoU-miljöer inom välfärdsområdet) puheenjohtajana.